

Räägime radioaktiivsete jäätmete lõppladustamise projektist RAJALA ja vastame kohalike elanike küsimustele

Projekti RAJALA nimi tuleb sõnadest radioaktiivsete jäätmete ladustamine. Järgnevalt räägime põgusalt RAJALA sünniloost ning vastame kohalike elanike küsimustele seoses selle projektiga.

Tuumaallveelaevade õppekompleks Paldiskis ja RAJALA projekt

Radioaktiivsete jäätmete riiklik tegevuskava kinnitati keskkonnaministri käskkirjaga 2015. aastal. Sellest tegevuskavast lähtuvalt sündis radioaktiivsete jäätmete lõppladustamise projekt RAJALA, mille eesmärk on vähendada radioaktiivsete jäätmete ja nende käitlemisega seotud ohtusid, et ära hoida põhja- ja pinnavee reostus, mis on ohuks inimeste tervisele. Vajadus taolise projekti järgi tekkis aga otseselt Paldiskis (Leetse tee 21) asuva endise Nõukogude Liidu ajal toiminud tuumaallveelaevade õppekompleksist, milles oli kahe allveelaeva täissuuruses makett koos töötavate tuumareaktoritega.

Kõrge radioaktiivsusega tuumakütus viidi Nõukogude võimude poolt 90-ndatel minema ja objekt anti üle Eesti Vabariigile. Eesti riik on kuni tänaseni tegelenud kinnistu korrastamisega - see tähendab, et lammutatud on mittevajalikke hooneid; radioaktiivseid jäätmeid on nõuetekohaselt pakendatud ja ohutult vaheladustatud. Need ohtlikud jäätmed on siinsamas olemas ka täna. Lisaks nõukogude ajast pärandiks saadud jäätmetele võetakse objektile vastu meditsiinis ja mujal tekkivaid madala- ja keskmise radioaktiivsusega jäätmeid, mis ladustatakse täna ajutiselt siin.

Ajutine ladustamine ei ole lõpliku lahendusena lubatud ja seetõttu tuleb need olemasolevad jäätmed lõppladustuspaiga nõuetele vastavalt käidelda. Eesti riigile jäi taasiseseisvumise järel kohustus Paldiski endise allveelaeva õppekeskuse territooriumil olevad vaheladustatud radioaktiivsed jäätmed lõplikult ja turvaliselt ladustada. Seetõttu ongi vaja rajada lõppladustuspaik, mis sisuliselt tähendab seda, et 1990ndatel aastatel betooni täis valatud allveelaevamaketid tuleb tükki teha, pakendada betoonkastidesse ja asetada kõikide võimalike välismõjutajate eest kaitstud paika, et loodusele ei oleks mingit ohtu. Praegune vaheladustamine on algusest peale planeeritud kui ajutine lahendus, lõplik koht radioaktiivsete jäätmete jaoks peab valmima hiljemalt aastal 2040.

Sellise paiga kavandamiseks on ainuke võimalus koostada eriplaneering, mille käigus peab kaaluma võimalikke alternatiivseid asukohti. Neis asukohtades tuleb läbi viia põhjalikud uuringud. Üheks oluliseks aspektiks, mida kaalumisel tuleb arvestada, on see, kas tasub olemasolevaid jäätmeid praegusest asukohast uude, jäätmetest seni puutumata kohta transportida.

Kogu selle projekti tulemusena saavad siin olevad jäätmed veelgi turvalisemalt ladustatud ja keskkond muutub võrreldes tänasega veelgi ohutumaks. Keskkonnaohutus on ainuke põhjus, miks Lääne-Harju vald eriplaneeringu kaudu lõppladustuspaika kavandab. Lõppladustuspaigaga saame tagada, et radioaktiivsed jäätmed on lõplikult paigutatud täpselt selleks tarbeks ehitatud kohta.

Vastused seni tekkinud küsimustele:

Mis on radioaktiivsed jäätmed?

Radioaktiivsete jäätmete all peetakse silmas materjali, mille radioaktiivsus on üle kehtestatud taseme. Radioaktiivsed jäätmeid liigitatakse kõrg-, kesk- või madalaktiivseteks. Enamik Eesti radioaktiivsetest jäätmetest pärineb Nõukogude Liidu ajast. Tänapäeval on peamised radioaktiivsete jäätmete tekitajad kiirgustegevusluba omavad meditsiini-, tööstus- ja teadusasutused. Radioaktiivselt

saastunud metalli antakse AS A.L.A.R.A.-le üle ka Eestis tegutsevatest metalli kokkuostukohtadest, kui inimesed on selliseid materjale sinna toonud.

Mis sinna lõpladustuspaika pannakse?

Lõpladustuspaika pannakse Paldiski endisel tuumaobjektil hoiustatavate reaktorisektsioonide lammutamisel tekkivad jäätmed ja vaheladustuspaigas olevad jäätmed, mis pärinevad Paldiski objekti lammutustöödest, või on aastakümnete jooksul kogu Eesti territooriumilt kokku kogutud radioaktiivsed jäätmed.

Kas hakkame ka teistest riikidest tooma sinna ladustamiseks radioaktiivseid jäätmeid?

Ei hakka. Nii, nagu Eesti Vabariigil on keelatud meie riigis tekkinud radioaktiivseid jäätmeid viia teise riiki, ei ole lubatud ka teistel riikidel neid Eestis ladustada.

Miks just meie valda selline asi peab tulema?

Kuigi võib tekkida mulje, nagu kavandatakse midagi täiesti uut, siis nii see ei ole. Radioaktiivsete jäätmete vaheladustuspaik on juba olemas meie vallas, täpsemalt Paldiskis. See on siin olnud aastakümneid ning meie huvi on olemasolevat olukorda parandada ehk teisisõnu vähendada potentsiaalset ohtu inimeste tervisele ja põhjaveele. Lõpladustuspaik on oma olemuselt maksimaalselt ohutuks ümberehitatud vaheladustuspaik. Eesmärk on kaitsta radioaktiivseid jäätmeid mistahes väliste mõjutuste eest nii, et ei saaks tekkida mingeid lekkeid väliskeskkonda. Selliselt kaitstuna saavad radioaktiivselt saastunud jäätmed segamatult seista, kuni nende radioaktiivsus ajapikku täielikult kaob. Loogiliselt võttes – hakata siinseid jäätmeid transportima kuhugi teise Eesti otsa ei ole mõistlik ning just see kujutab endast ohtu inimeste ja keskkonna heaolule.

Kui Paldiskis on praegu juba hoidla olemas, siis miks räägitakse teistest valla piirkondadest?

Sellise objekti kavandamisel on seadusest tulenevalt kohustuslik uurida ka alternatiive. Kuna meil ei ole vallas teist radioaktiivsete jäätmete käitlemise objekti, siis mistahes muu alternatiivse koha me ka valiks, ikkagi oleks see radioaktiivsetest jäätmetest seni puutumata. Seda võetakse kaalumisel arvesse. Seadus siiski kohustab uurima ka teisi kohti, et võiks olla kindel, et lõplik otsus on tõendatult parim.

Kui tõenäoline see on, et Paldiski asemel valitakse mõni teine koht?

See on vähetõenäoline. Puutumata loodusesse ei ole mõistlik täiesti tühjalt kohalt sellist rajatist luua. Nii võib juhtuda siiski näiteks sel juhul, kui olemasolevas kohas on mingi looduslik anomaalia, mis välistab sinna lõpladustuspaiga rajamise.

Kas meil üldse on õigust oma arvamust avaldada?

Jah, loomulikult on. Selleks me korraldame avalikke väljapanekuid ja arutelusid, sest ühtegi otsust ei langetata tollest mõjutatud inimesi kaasamata. Kutsume üles arutelude käigus avaldama arvamust ja küsima ka küsimusi. Teema on keeruline ning info, mis ringleb, ei pruugi olla alati lõpuni tõene. Korraldame ka infopäevi ja arutelusid, nii piirkondlikke kui vallaüleseid, kuhu kutsume inimesi oma küsimusi esitama ja arvamust avaldama.

Miks me peame valima kolme asukoha vahel ning ei saa kohe rajada lõpladustuspaika Paldiskisse?

Peame võrdlema ja kaaluma vähemalt kolme asukohta, sest nii nõuab seadus. Selle eesmärk on ära tõestada, et lõpuks välja valitud asukoht on tõesti kõige sobivaim ja parim. Selle tarbeks on välja

töötatud kriteeriumid, mille abil võrreldakse ka kõigi kolme asukoha puhul lõppladustuspaiga rajamisega kaasnevaid võimalikke sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonnamõjusid.

Praegu reostab Paldiskis asuv hoidla meie põhjavett ja üldse ümberkaudset loodust. On see nii?

Kindlasti mitte. Paldiskis asuvale radioaktiivsete jäätmete hoidlale on väljastatud keskkonnaluba, kus on seatud täpsed tingimused, et taoline olukord üldse välistada. Keskkonnanõuet kontrollib Keskkonnaamet, AS A.L.A.R.A teeb aga kiirgusseiret. Lisaks sellele mõõdab objekti ümber radioaktiivsuse taset Keskkonnaamet ise, kes analüüsib regulaarselt seal kasvavaid seeni, marju ning puurkaevust võetavat põhjavett. Seente ja marjade analüüsi tulemused ei erine Eesti teiste piirkondade omadega ning puurkaevu vee võimaliku reostuse näitajad jäävad sootuks nii madalale, et laboris ei ole võimalik seda tuvastada.

Kui tõenäoline on, et kogu see kupatus õhku lendab?

Paldiski endisel tuumaobjektil ladustatakse ainult tahkeid ja osaliselt betoneeritud radioaktiivseid jäätmepakkendeid, mis on pakendatud teras- ja betoonkonteineritesse. Samuti on hoiustatavad reaktorisektsioonid seest osaliselt betoneeritud ning ümbritsetud tugevate raudbetoonsarkofaagidega. Seetõttu objektile plahvatusohtu ei ole ning vaheladustuspaik on kuni selle sulgemiseni kaitstud ja turvaline.

Kas sinna hakatakse tooma ka tuumajäätmeid?

Radioaktiivsete jäätmepakkenduste lõppladustuspaika ei planeerita mistahes tuumajaamas jäätmepakkenduste ladustamiseks ning tuumajäätmeid sinna ei viida. Tuumajaamades tekkivate jäätmepakkenduste käitlemiseks tuleb rajada täiesti eraldiseisvad rajatised ning meie valda selliseid ei tule. Kui tuumajaam tõesti peaks Eestisse tulema, on tuumajaama rajaja kohustus tekkivate jäätmepakkenduste käitlemise lahendus leida.

Kuidas saan end kursis hoida projektiga toimuvast?

Võimalusi on mitmeid – avaldame infot nii vallalehes kui valla ja AS A.L.A.R.A. kodulehel ja valla sotsiaalmeedias. Kõige lihtsam on aga liituda regulaarselt ilmuva uudiskirjaga, mis tuleb otse e-postkasti. Selleks tuleb end tellijaks registreerida aadressil alara.ee/projektid/rajala/uudikirjad

Lõppu eraldi kastike, et ALARAt saab kokkuleppel ka külastada

Paldiski endise tuumaobjektiga on võimalik tulla tasuta tutvuma tööpäeviti kell 9-17, leppides külastuse eelnevalt kokku telefonitsi 674 1366 või kirjutades alara@alara.ee. Ringkäigu ajal saab giidilt põhjaliku ülevaate objekti ajaloo ja huvilistel on võimalik ohutult siseneda ka tuumareaktori sarkofaagi. Samuti saab heita pilgu radioaktiivsete jäätmepakkenduste käitlemise ja ladustamise salapärasesse maailma.